

УДК 332.33

Ю. В. Кухтін,

аспірант кафедри економіки та бізнесу, Державний біотехнологічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2056-305X>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.9-10.113

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В ОТГ

Yu. Kukhtin,

Postgraduate student of the Department of Economics and Business,

State Biotechnological University

INDICATORS OF EVALUATION OF MANAGEMENT EFFICIENCY LAND RESOURCES IN UTC

У статті обґрунтовано важливість проведення оцінки ефективності управління земельними ресурсами в об'єднаних територіальних громадах, у зв'язку з чим актуальним є підбір та систематизація найбільш інформативних та об'єктивних показників для такої оцінки. Метою статті є узагальнення та систематизація показників оцінки ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ, а також їх апробація на основі даних Зміївської міської територіальної громади Харківської області. У результаті дослідження була сформована і апробована система показників оцінки ефективності управління земельними ресурсами, а також запропонована послідовність її проведення, яка може бути використана в практичній діяльності ОТГ. Вона включає показники, згруповані у чотири підсистеми: фінансово-економічна, соціальна, організаційна та інформаційна. Кожна з підсистем включає ряд показників, які характеризують різні сторони процесу управління, а також результат такого управління у вигляді показників фінансово-економічної підсистеми.

На базі розробленої системи показників здійснено оцінку ефективності управління, а саме аналіз фінансово-економічної підсистеми Зміївської міської територіальної громади за 2021—2022 рр. В результаті виявлено, що ефективність використання земельних угідь на території громади знаходиться на високому рівні. А отже, ефективність управління землями Зміївської міської територіальної громади є досить високою.

Подальші дослідження будуть спрямовані на оцінку ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ за показниками, що входять до соціальної, організаційної та інформаційної підсистем, а також на формування комплексних висновків щодо рівня ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ і розробці пропозицій щодо його підвищення.

The article substantiates the importance of assessing the effectiveness of land resource management in united territorial communities, in connection with which the selection and systematization of the most informative and objective indicators for such an assessment is relevant. The purpose of the article is to generalize and systematize indicators for assessing the effectiveness of land resource management in the UTC, as well as their approbation based on the data of the Zmiyiv urban territorial community of Kharkiv region. As a result of the study, a system of indicators for assessing the effectiveness of land resource management was formed and tested, as well as the sequence of its implementation, which can be used in the practical activities of the UTC, was proposed. It includes indicators grouped into four subsystems: financial and economic, social, organizational and informational. Each of the subsystems includes a number of indicators that characterize different aspects of the management process, as well as the result of such management in the form of indicators of the financial and economic subsystem. The proposed evaluation system is open and can be supplemented with other indicators, changed and adjusted depending on the purpose of the evaluation and the specifics of the organization, and therefore is universal for use in management practice.

On the basis of the developed system of indicators, an assessment of management efficiency was carried out, namely an analysis of the financial and economic subsystem of the Zmiiv urban territorial community for 2021—2022. As a result, it was found that the efficiency of land use in the community is at a high level. Therefore, the effectiveness of land management of the Zmiiv urban territorial community is quite high. The yield of agricultural crops is slightly lower than the average for the region, but the profitability of cereals and sunflowers is high and indicates the effective management of the crop production industry, and the indicators of the intensity of land use indicate a sufficient level of its intensification.

Further research will be aimed at evaluating the effectiveness of land resource management in UTC according to indicators included in the social, organizational and informational subsystems, as well as forming comprehensive conclusions regarding the level of effectiveness of land resource management in UTC and developing proposals for its improvement.

Ключові слова: земельні ресурси, ефективність управління, об'єднана територіальна громада, інтенсивність використання землі, ефективність використання землі, рентабельність.

Key words: land resources, management efficiency, united territorial community, land use intensity, land use efficiency, profitability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Управління земельними ресурсами територіальних громад посідає особливе місце в умовах реформування місцевого самоврядування та здійснення децентралізації влади в Україні. Як відомо, починаючи з 2014 року в місцевому самоврядуванні країни відбуваються суттєві зміни, в рамках яких 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей. В результаті в країні створено 1469 територіальних громад (в т.ч. 31 територіальна громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей). Після початку повномасштабного вторгнення чисельність громад зменшилась і станом на 13 квітня 2023 року в Україні нараховується 1439 громад, які об'єднують під собою 27 833 населені пункти, що раніше входили до 10 977 місцевих рад. Загальна площа громад становить 555 527 км², а кількість населення — 38 122 555 осіб [2].

Утворення об'єднаних територіальних громад і обумовило необхідність розробки відповідної системи управління на місцях, зокрема регулювання питань, пов'язаних із земельними ресурсами і правами на землю, що у свою чергу вимагає і нових підходів до оцінки ефективності такого управління. Тому на сьогоднішній день і в контексті вищесказаного надзвичайно актуальним є підбір та систематизація найбільш інформативних та об'єктивних показників для оцінки ефективності управління земельними ресурсами в об'єднаних територіальних громадах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В науковій літературі широко досліджувалися питання оцінки ефективності використання земельних ресурсів, особливо сільськогосподарських угідь. Зокрема, ці дослідження висвітлюються в працях таких вчених як: В. Г. Андрийчук, О. П. Гаража, О. В. Гунченко, О. І. Гурторов, О. С. Дорош, В. В. Кожухар, К. А. Корабльова, І. В. Кошкалда, Є. С. Лазеба, О. В. Лебеденко, М. Г. Могилат, Н. К. Мрачковська, Ж. А. Петренко, О. А. Томашевська, О. Ф. Томчук, А. М. Третяк, С. Ю. Хамініч та інших. Показники оцінки рентабельності, які характеризують економічну ефективність земельних ресурсів висвітлені в працях Т. Я. Андрейків, А. М. Лебедевої, О. В. Приказюка, М. В. Сороківської та багатьох інших. А проблеми оцінки ефективності власне управління земельними ресурсами в ОТГ висвітлені фрагментарно і не дають повного уявлення про систему показників, яка б дозволила всебічно оцінити саме ефективність (чи неефективність) управління земельними ресурсами і це питання, на нашу думку, потребує подальшого дослідження і наукового обґрунтування.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

В контексті вищесказаного, нами було поставлено завдання дослідити, узагальнити та систематизувати показники оцінки ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ, а також розрахувати ці показники за даними однієї з ОТГ Харківської області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сільськогосподарські угіддя займають більшу частину площі України, а саме 68,5 % території [1] (за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; на 1 січня 2020 року). А отже в питаннях управління земельними ресурсами провідну роль відводять управлінню сільськогосподарськими землями, оскільки саме вони займають переважну більшість території України. Тому нами у дослідженні основна увага приділятиметься оцінці ефективності управління сільськогосподарськими землями, а особливо їх активною частиною — сільськогосподарськими угіддями в об'єднаних територіальних громадах. Таким чином, управлінські дії стосовно земельних ресурсів ОТГ значною мірою спрямовані на сільськогосподарські угіддя і цей факт має виз-

начальне значення для побудови системи показників оцінки ефективності управління ними в ОТГ.

Варто зазначити, що в теорії і практиці управління завжди стояло завдання кількісної оцінки ефективності системи управління. Підходи до вирішення цього завдання дослідників в основному диференційовані в економічному, структурному, соціальному й інформаційному аспектах. Також набули значного поширення методи оцінки організаційної системи управління.

Зокрема, А.М. Третьак [3, с. 114] пропонує оцінювати організаційну систему управління земельними ресурсами диференційовано за такими напрямками:

- 1) оцінка соціальної підсистеми;
- 2) оцінка організаційної підсистеми;
- 3) оцінка інформаційної підсистеми.

Рис. 1. Система показників для оцінки ефективності управління земельними ресурсами та послідовність її проведення

Джерело: розробка та узагальнення автора.

Ми цілком згодні з такою науковою позицією і вважаємо, що для оцінки ефективності управління земельними ресурсами може бути використаний подібний підхід. Проте вважаємо за доцільне доповнити вказані напрями оцінки також ще одним, не менш важливим: оцінкою фінансово-економічної підсистеми. Адже, як відомо, ефективність управління сільськогосподарськими угіддями відображається перш за все отриманими результатами від використання відповідних угідь. А результати використання у свою чергу можна проаналізувати за допомогою показників інтенсивності та ефективності використання сільськогосподарських угідь.

На базі вивчення наукової літератури [4—14] нами зроблено висновок, що для оцінки ефективності управління земельними ресурсами у вітчизняній економічній практиці має бути застосований цілий ряд показників, які можуть бути згруповані за напрямками такої оцінки і всебічно характеризують результат управлінської праці. Нами у зв'язку з цим було сформовано систему показників оцінки ефективності управління земельними ресурсами, яка в загальному має наступний вигляд (рис. 1).

Крім системи показників нами також запропонована послідовність проведення такої оцінки. І хоча кожне підприємство чи об'єднана територіальна громада мають самі визначитися з тим у якій послідовності та за якими індикаторами здійснювати оцінювання, запропонована нами система показників може повною мірою задовольнити керівників ОТГ і застосовуватися ними або у тому вигляді, у якому вона представлена, або використовуватися як база для побудови своєї власної системи оцінки.

Таким чином, система оцінки ефективності управління земельними ресурсами має включати оцінку чотирьох підсистем: фінансово-економічної, соціальної, організаційної та інформаційної. У кожній з підсистем має бути відібрано широке коло показників, які б всебічно та об'єктивно характеризували управління земельними ресурсами (ефективне чи не-ефективне) в об'єднаних територіальних громадах.

Зокрема, до такої системи оцінки можуть бути включені (повністю або вибірково) наступні показники, на яких зупинимося більш детально.

Таблиця 1. Показники інтенсивності використання земельних ресурсів

Показник	Порядок розрахунку показника		Напрямок позитивних змін показника
	чисельник	знаменник	
ступінь господарського використання землі	площа сільськогосподарських угідь	загальна земельна площа ОТГ	↑ або ↓ залежно від виду угідь
рівень розораності	площі ріллі і багаторічних культурних насаджень	площа сільськогосподарських угідь	↓
коефіцієнт меліорованості	площа меліорованих земель (зрошуваних, осушених)	площа сільськогосподарських угідь	↑
питома вага інтенсивних культур	посівні площі цукрових буряків, льону, картоплі, овочів, соняшнику, кукурудзи	загальна посівна площа ОТГ	↓
коефіцієнт повторного використання землі	посівна площа разом з площею повторних посівів	посівна площа ОТГ	↑

Джерело: складено автором на основі [15].

Оцінка фінансово-економічної підсистеми. Необхідно зазначити, що її проведення можливе здебільшого лише щодо сільськогосподарських угідь. Оцінку проводять за різними показниками, які традиційно поділяються на наступні групи:

1) показники оцінки інтенсивності використання сільськогосподарських угідь — показують збільшення (зменшення) продуктивності за рахунок інтенсифікації та раціоналізації виробництва. Порівняльна оцінка показників інтенсивності в динаміці та в різних підприємствах дасть змогу виявити деякі напрями подальшого поліпшення використання землі.

Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів визначають за наступними показниками (табл. 1).

Характеризуючи позитивний напрям змін показника варто пам'ятати, що у процесі інтенсифікації та вдосконалення структури земельних угідь, підвищення повторного їх використання існують свої раціональні межі кожного з вказаних вище показників. Оскільки це може призвести до погіршення використання землі, ерозії та втрати родючості. Важливо знайти баланс між інтенсивністю і охороною земельних угідь, адже, як відомо, легше запобігти деградації ґрунтів, ніж усувати її наслідки.

2) показники оцінки ефективності використання сільськогосподарських угідь (натуральні):

а) урожайність сільськогосподарських культур;

б) виробництво окремих видів продукції тваринництва на 100 га відповідних угідь (відповідно до кормової бази).

3) показники оцінки ефективності використання сільськогосподарських угідь (вартісні):

а) виробництво валової продукції в порівнянних цінах;

б) виробництво товарної продукції в цінах реалізації в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь;

в) виробництво чистої продукції на 1 або 100 га с.-г. угідь;

г) прибуток на 1 або 100 га с.-г. угідь;

Варто наголосити, що натуральні показники ефективності відображають продуктивність лише певної частини сільськогосподарських угідь щодо яких вони і розраховані, у той час як вартісні показники дають оцінку продуктивності всієї площі угідь. Тому їх використання для оцінки ефективності використання угідь та ефективності управління ними має бути комплексним і поєднуватися у систему, що всебічно характеризуватиме об'єкт управління.

4) оцінка фінансових показників ефективності здійснюється на основі аналізу показників рентабельності. Показники рентабельності являються відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства, а також опосередковано можуть бути індикаторами ефективності управління. Вони вимірюють дохідність підприємства та рівень прибутковості регіону з різних позицій і дозволяють оцінювати результативність вкладених ресурсів. Їх розраховують як виражене у відсотках відношення суми прибутку, отриманого за певний період (рік, квартал), до величини вкладеного капіталу, здійснених витрат, обсягу доходів та інших абсолютних показників. У фінансовій практиці виокремлюють такі основні групи показників рентабельності: рентабельність підприємства, рентабельність продукції, рентабельність активів та капіталу підприємства, витрат та інвестицій. Показники можуть розраховуватися з використанням: валового прибутку, а також прибутку від операційної діяльності, прибутку до оподаткування; чистого прибутку [16—18].

5) комплексна оцінка фінансово-економічної ефективності за допомогою кореляційно-регресійної моделі. Здійснюється за допомогою технічних засобів і проводиться за такими етапами: відбір коефіцієнтів, які найбільш повно відображають фінансову ефективність управління, власне побудова кореляційно-регресійної моделі, перевірка отриманої моделі на адек-

ватність, апробація розробленої моделі на фактичних даних організації.

Оцінка соціальної підсистеми. Включає в себе показники для оцінювання рівня ефективності персоналу ОТГ у процесі управління громадою. До цього блоку нами віднесено наступні показники:

1. Коефіцієнт рівня кваліфікації працівників адміністративної підсистеми;

2. Коефіцієнт плинності кадрів;

3. Коефіцієнт згуртованості колективу апарату управління;

4. Коефіцієнт інтеграції колективу адміністративної підсистеми;

5. Коефіцієнт стабільності кадрів адміністративної підсистеми.

Можна здійснювати підбір показників у залежності від специфіки організації та її структури управління, ми включили найбільш значущі показники.

Оцінка організаційної підсистеми. Організаційна підсистема в цілому визначає конфігурацію бізнес-процесів в організації, відділі управління, тощо. Тобто, в цілому відображає організацію управлінського процесу: диференціацію посадових обов'язків; дублювання функцій, прав прийняття рішень; автоматизацію управління; концентрацію адміністративного персоналу та взаємозаміщення кадрів на випадок непередбачуваних обставин. У рамках цієї підсистеми розраховують такі показники:

1. Коефіцієнт централізації функцій управління;

2. Коефіцієнт формалізації;

3. Показник ієрархічності структури управління;

4. Коефіцієнт посадових зв'язків, що вимагають уваги з боку керівника;

5. Питома вага адміністративного персоналу підприємства;

6. Середнє число працівників на один функціональний підрозділ;

7. Рівень машиноозброєності одного працівника адмінперсоналу.

Оцінка інформаційної підсистеми. Для ефективного прийняття рішень, які б дійсно сприяли розвитку організації, управлінський персонал повинен володіти якомога більшим обсягом аналітичної та іншої інформації про об'єкт управління. Тільки у випадку всестороннього володіння інформацією управлінські рішення, що приймаються на її основі, будуть адекватними ситуації, оперативними і справді дієвими. Для оцінки інформаційної підсистеми нами пропонується розрахунок наступних показників:

**Таблиця 2. Показники оцінки фінансово-економічної підсистеми
Зміївської міської територіальної громади за 2021—2022 рр.**

Показник	2021 рік	2022 рік
Оцінка інтенсивності використання земель ОТГ		
Ступінь господарського використання землі	0,543	0,543
Рівень розораності	0,741	0,741
Коефіцієнт меліорованості	-	-
Питома вага інтенсивних культур	0,523	0,523
Коефіцієнт повторного використання землі	-	-
Оцінка ефективності використання с.-г. угідь		
Урожайність пшениці озимої	53,1	44,8
Урожайність кукурудзи на зерно	42,3	69,2
Урожайність соняшнику	23,4	21,5
Виробництво ВРХ живою масою на 100 га с.-г. угідь	-	-
Виробництво свиней ж.м. на 100 га ріллі	-	-
Виробництво птиці ж.м. на 100 га посівів зернових	0,54	0,56
Виробництво валової продукції у порівняльних цінах 2010 р. на 100 га с.-г. угідь	214,7	275,2
Виробництво чистої продукції на 100 га с.-г. угідь	к	к
Чистий прибуток на 100 га с.-г. угідь	к	к
Оцінка фінансових показників ефективності		
Рентабельність за валовим прибутком	-0,4	-2,1
Рентабельність за чистим прибутком	-1,2	-3,8
Рентабельність основних видів продукції:	х	х
зернові та зернобобові	32,2	24,8
соняшник	12,4	7,6
м'ясо	-850	-420
молоко	-	-

к — комерційна інформація.
Джерело: розрахунки автора.

1. Коефіцієнт оперативності проходження інформації;

2. Коефіцієнт повноти інформації при прийнятті управлінських рішень;

3. Коефіцієнт фільтрації (розподілу) інформації на різних рівнях управління.

Ці показники не є вичерпними і можуть доповнюватися іншими, проте саме зазначені індикатори комплексно характеризують рівень інформаційного забезпечення адміністративного персоналу організації.

Послідовність оцінки системи управління як правило наступна: у першу чергу, визначаються показники фінансово-економічної підсистеми, оскільки вони є інтегруючими. При сприятливій картині цих показників подальший порядок оцінки може мати альтернативний характер (залежно від того, де заплановані напрями подальшого удосконалення): соціальна, організаційна чи інформаційна підсистема. При негативних значеннях фінансово-економічних показників подальша оцінка в усіх напрямках обов'язкова. Негативні тенденції в організації використання земель сільськогосподарськими підприємствами і громадянами вказують на наявність мало-ефективної системи управління земельними ресурсами [3, с. 113—117]. Ми згодні з цією тезою і вважаємо, що показники фінансово-

економічної підсистеми є першочерговим індикатором при оцінці і формуванні висновків щодо ефективності чи неефективності управління сільськогосподарськими землями.

Для апробації запропонованої системи оцінки ефективності управління земельними ресурсами ОТГ нами було розраховано показники фінансово-економічної підсистеми. Результати розрахунків подані в табл. 2.

Як видно з таблиці, земельні ресурси Зміївської міської територіальної громади використовуються досить інтенсивно, зокрема питома вага інтенсивних культур у 2021—2022 рр. складає 0,523. Проте ще є куди розвиватися і підвищувати рівень інтенсифікації сільськогосподарських угідь і, що важливо, при цьому враховувати екологічну складову. Про ефективне використання сільськогосподарських угідь в ОТГ свідчать показники рентабельності основних культур, які попри певне зниження у 2022 році залишаються на досить високому рівні. Виробництво валової продукції у порівняльних цінах 2010 р. становить у 2021 р. 214,7 тис. грн, а у 2022 р. — 275,2 тис. грн. Тобто виробництво аграрної продукції в регіоні збільшилось. Все це позитивним чином характеризує адміністрацію Зміївської міської територіальної громади і свідчить про ефективне управління земельними ресурсами в ОТГ.

Проте показники рентабельності (збитковості) знаходяться переважно на низькому рівні. Високий рівень рентабельності лише за такими видами продукції як зернові та соняшник. Тваринництво в регіоні за останні два роки мало високий рівень збитковості. Можна зробити висновок, що низькі значення окремих показників фінансово-економічної підсистеми вимагають детального оцінювання інших підсистем для виявлення стримуючих факторів і усунення негативних тенденцій. У подальших дослідженнях нами буде проведено розрахунок показників соціальної, організаційної та інформаційної підсистем для визначення рівня ефективності управління земельними ресурсами Зміївської міської територіальної громади.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, у результаті дослідження нами сформована і апробована система показників оцінки ефективності управління земельними ресурсами, а також запропонована і обґрунтована послідовність її проведення, яка може бути використана в практичній діяльності об'єднаних територіальних громад, а також підприємств, установ і організацій. Система є відкритою і може поповнюватися іншими показниками, змінюватися і коригуватися в залежності від мети оцінки та специфіки організації, а отже є універсальною для застосування в управлінській практиці.

На базі розробленої системи показників нами було здійснено оцінку фінансово-економічної підсистеми Зміївської міської територіальної громади за 2021—2022 рр. В результаті оцінки виявлено, що ефективність використання земельних угідь на території громади знаходиться на високому рівні. А отже, ефективність управління землями Зміївської міської територіальної громади є досить високою. Урожайність сільськогосподарських культур є дещо нижчою за середню по району, проте рентабельність зернових і соняшнику є високою і свідчить про ефективне ведення галузі рослинництва, а показники інтенсивності використання земельних угідь свідчать про достатній рівень її інтенсифікації.

Подальші дослідження будуть спрямовані на оцінку ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ за показниками, що входять до соціальної, організаційної та інформаційної підсистем, а також на формування ком-

плексних висновків щодо рівня ефективності управління земельними ресурсами в ОТГ і розробці пропозицій щодо його підвищення.

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2021 рік/Держкомстат України; за ред. І. Є. Вернера, відп. за випуск О. А. Вишневська. Київ: Держкомстат, 2022. 447 с.
2. Перелік територіальних громад України: веб-архів офіційного порталу "Децентралізація дає можливості". URL: <https://web.archive.org/web/20210603202228/https://decentralization.gov.ua/newgromada>
3. Третьяк А. М., Дорош О. С. Управління земельними ресурсами: навч. посіб. /За ред. проф. А. М. Третьяка. Вінниця: Нова Книга, 2006. 360 с.
4. Лебеде́нко О. В. Критерії та показники оцінки ефективності використання сільськогосподарських земель. Агросвіт. 2011. № 21. С. 10—12. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=740&i=2>
5. Мрачковська Н.К. Щодо підвищення ефективності використання землі. Аудит, аналіз і контроль. 2010. № 4. С. 133—135. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/schodo-pidvischen-nya-efektivnosti-vikoristannya-zemli.html>
6. Моги́лат М.Г. Оцінка інтенсивності використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 24. С. 128-133. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=4805&i=25>
7. Гунченко О.В. Теоретико-методичні аспекти оцінки економічної ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. Харків ХНАУ, 2014. № 6. С. 235—242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhna_u_ekon_2014_6_34
8. Кошкалда І.В. Ефективність використання сільськогосподарських земель у контексті сучасного господарювання. АгроІнКом. 2011. № 10. С. 38—43.
9. Корабльова К. А., Хамініч С. Ю. Ефективність використання земельних угідь у сільському господарстві України: теоретичні підходи. Ефективна економіка. 2016. № 5.
10. Томчук О. Ф., Кожухар В. В. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів. Агросвіт. 2019. № 19. С. 38—46. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.19.38>
11. Петренко Ж.А. Томашевська О.А. Ефективність використання земельних ресурсів: економіко-аналітичний аспект. Вісник Полтавської

державної аграрної академії. 2012. Вип. 2. С. 162—168. <https://doi.org/10.31210/visnyk2012.02.32>

12. Гуторов О.І. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій: монографія. Харків: ХНАУ, 2006. 368 с.

13. Гаража О.П. Види та показники ефективності використання сільськогосподарських угідь в управлінні земельними ресурсами України. Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 3. С. 52—60. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/10.pdf.

14. Лазеба Є.С. Підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в Україні. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3062>

15. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2015. 783 с.

16. Приказюк О.В. Методи оцінки рентабельності підприємств аграрного сектору. Облік і фінанси АПК. 2006. № 5. С. 100—105. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/metodi-ocinki-rentabelnosti-pidpriemstv-agrarnogo-sektoru.html>

17. Сороківська М.В., Андрейків Т.Я. Фінанси підприємств: навч. посібник. Львів: вид-во ЛКА, 2015. 288 с.

18. Лебедєва А. М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2012. Т. 17. Вип. 3—4. С. 29—36.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2022), *Statystychnyy shchorichnyk Ukrainy za 2021*, [Statistical Yearbook of Ukraine for 2021], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

2. Decentralization (2023), "List of territorial communities of Ukraine: web archive of the official portal "Decentralization gives opportunities", available at: <https://web.archive.org/web/20210603202228/https://decentralization.gov.ua/newgromada> (Accessed 14 April 2023).

3. Tretyak, A.M. & Dorosh, O.S. (2006), *Upravlinnia zemel'nymy resursamy* [Land Management], Nova Knyga, Vinnycya, Ukraine.

4. Lebedenko, O.V. (2011), "Criteria and indicators for evaluating the effectiveness of agricultural land use", *Agroworld*, vol. 21, pp. 10—12.

5. Mrachkovska, N.K. (2010), "Regarding increasing the efficiency of land use", *Audit, analysis and control*, vol. 4, pp. 133—135.

6. Mogilat, M.G. (2015), "Evaluation of the intensity of use of land resources of agricultural

enterprises of Ukraine", *Investments: practice and experience*, vol. 24, pp. 128—133, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5419> (Accessed 14 April 2023).

7. Hunchenko, O.V. (2014) "Theoretical and methodological aspects of assessing the economic efficiency of land use in agricultural enterprises", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu im. Dokuchaieva. Ser.: Ekonomichni nauky*, vol. 6. pp. 235—242.

8. Koshkalda, I.V. (2011) "Effectiveness of agricultural land use in the context of modern management", *AgroInCom*, vol. 10. pp. 38—43.

9. Korablova, K.A. & Khaminich, S.Yu. (2016), "Effectiveness of land use in the agriculture of Ukraine: theoretical approaches", *Efektivna ekonomika*, vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5419> (Accessed 14 April 2023).

10. Tomchuk, O. and Kozhukhar, V. (2019), "Analysis of efficiency of land resources", *Agrosvit*, vol. 19, pp. 38—46. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.19.38

11. Petrenko, Zh.A. & Tomashevskaya, O.A. (2012) "Efficiency of use of land resources: economic and analytical aspect", *Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, vol. 2, pp. 162—168. <https://doi.org/10.31210/visnyk2012.02.32>

12. Hutorov, O.I. (2006), *Otsinka zemel'nykh resursiv ta efektyvnosti investytsij* [Evaluation of land resources and efficiency of investments], KHNAU, Kharkiv, Ukraine.

13. Garage, O.P. (2016), "Types and Indicators of Agricultural Land Use Efficiency in Land Management of Ukraine", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 3, pp. 52—60.

14. Laseba, Ye.S. (2014), "Increasing the efficiency of agricultural land use in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3062> (Accessed 14 April 2023).

15. Andriichuk, V.G. (2015), *Ekonomika pidpriemstv ahropromysloвого комплексу* [Economics of enterprises of the agro-industrial complex], KNEU, Kyiv, Ukraine.

16. Prykaziuk, O.V. (2006), "Methods of assessing the profitability of enterprises in the agrarian sector", *Accounting and finance of agriculture*, vol. 5, pp. 100—105.

17. Sorokivska, M.V. & Andreikiv, T.Ya. (2015), *Finansy pidpriemstv* [Enterprise finance], LKA office, Lviv, Ukraine.

18. Lebedieva, A.M. (2012), "Methodical aspects of the analysis of the profitability of the enterprise", *Bulletin of ONU named after I.I. Mechnikova*, vol. 17, no. 3—4, pp. 29—36.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2023 р.